Okna a lavice z olomoucké synagogy

Symbolický památník obětem holocaustu

Výstavba olomoucké synagogy byla zahájena v roce 1895. Rabín dr. Berthold Oppenheim ji vysvětil v roce 1897. V noci z 15. na 16. března 1939 byla synagoga vypálena a zničena místními fašisty.
Dochovalo se jen několik dřevěných lavic a osm vitráží.

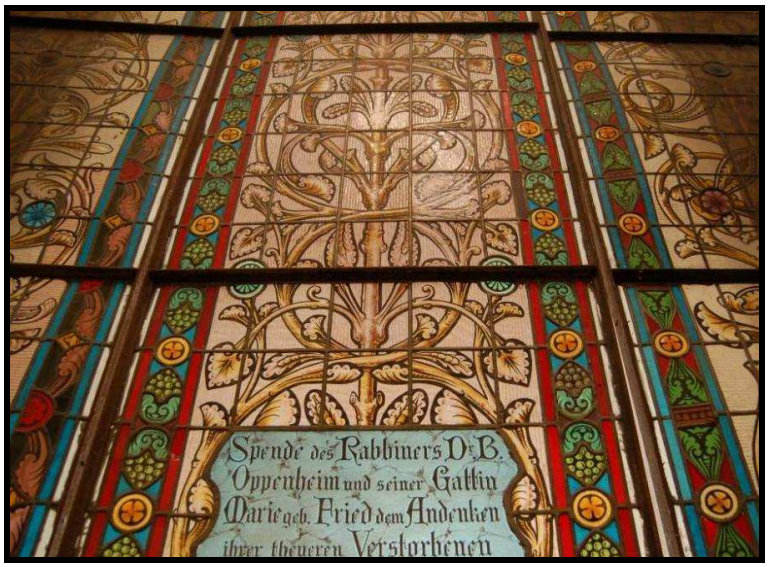

Jedna z nedávno *znovuobjevených* vitráží nese jméno rabína Oppenheima.

Respekt a tolerance
Radnice 4, 789 85 Mohelnice
Tel.: +420 583 455 912, mob.: +420 775 264 206
E-mail: cromstil@yahoo.com, www.respectandtolerance.com

Okna a lavice z olomoucké synagogy
Symbolický památník obětem holocaustu

Olomoucká synagoga byla vystavěna dle návrhu předního vídeňského architekta Jakoba Gartnera v letech 1895 - 1897. Stála na místě dnešního Palachova náměstí. V noci z 15. na 16. března 1939 ji místní fašisté vypálili. Zbytky budovy byly rozebírány a odváženy během let 1939 -1941. Později byl celý prostor přeměněn na parčík. Po válce se zde objevilo kamenné sousoší Lenina a Stalina. Z honosné stavby vybudované v orientálně byzantském slohu se do současnosti dochovalo jen deset lavic a osm vitráží.

Od roku 1940 byly vitráže ukryty v soukromém domě na předměstí Olomouce. Koncem roku 2006 členové občanského sdružení Respekt a tolerance, za přispění anonymního dárce a díky pochopení Židovské obce v Olomouci, úspěšně dokončili složitá jednání a získali vitráže. Po registraci do státního seznamu kulturních movitých památek a odborném restaurování bude soubor vitráží a lavic představen veřejnosti.

Jedna z vitráží nese jméno olomouckého rabína dr. Bertholda Oppenheima, který se krátce po svém nástupu do funkce v roce 1892 zapojil do příprav výstavby synagogy. Věnoval k tomu účelu i finanční prostředky a v roce 1897 synagogu slavnostně vysvětil. V Olomouci působil plných 47 let - až do roku 1939, kdy byla budova zapálena a zničena. Dr. Oppenheim, jenž před okupací zastával mj. funkci rabína i v Lošticích, se narodil r. 1867 v Ivančicích a byl umučen v Treblince roku 1942.

Dobové fotografie, dokumenty a informace o jednotlivých lidských osudech jsou prozatímně instalovány v loštické synagoze, kde budou po náležitých úpravách, spolu s vitrážemi a lavicemi, sloužit jako základ budoucí expozice dokumentující historii židovských obcí v Lošticích a okolí.

Synagoga v Olomouci, pohlednice, 1919

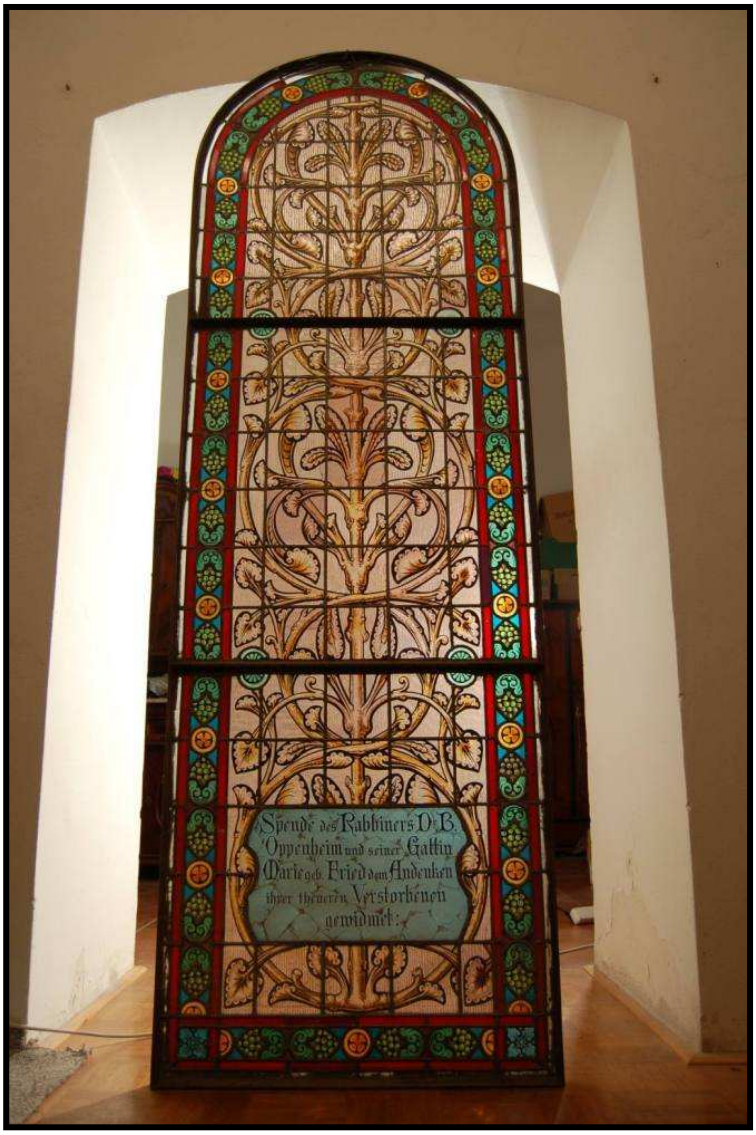

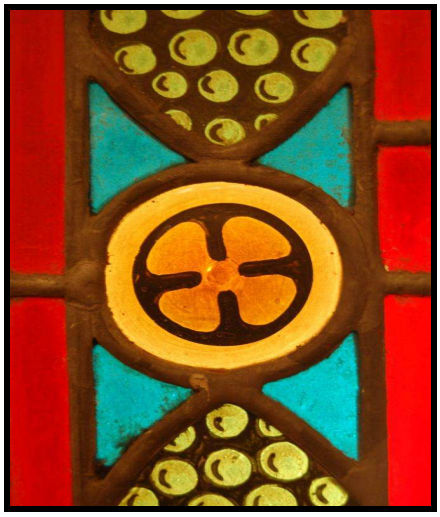

„Dar rabína Dr. B. Oppenheima a jeho manželky Marie na památku jejich drahých zesnulých:"
Foto: Rabín dr. Berthold Oppenheim, Olomouc, kolem 1915

„ na vděčnou památku
Moritz Gross.”

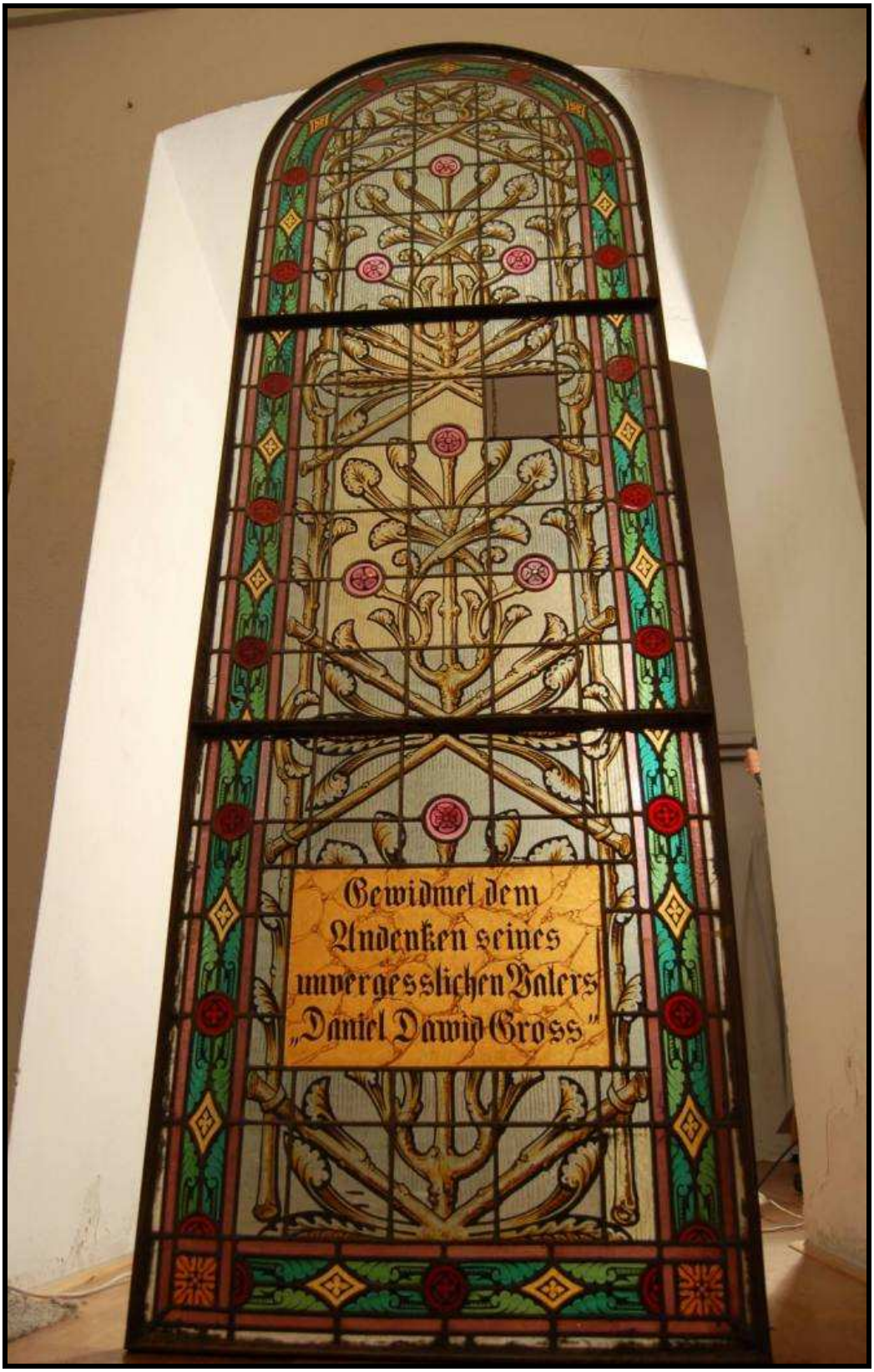

„Věnováno na nezapomenutelnou památku jeho otce
„ Daniel David Gross“

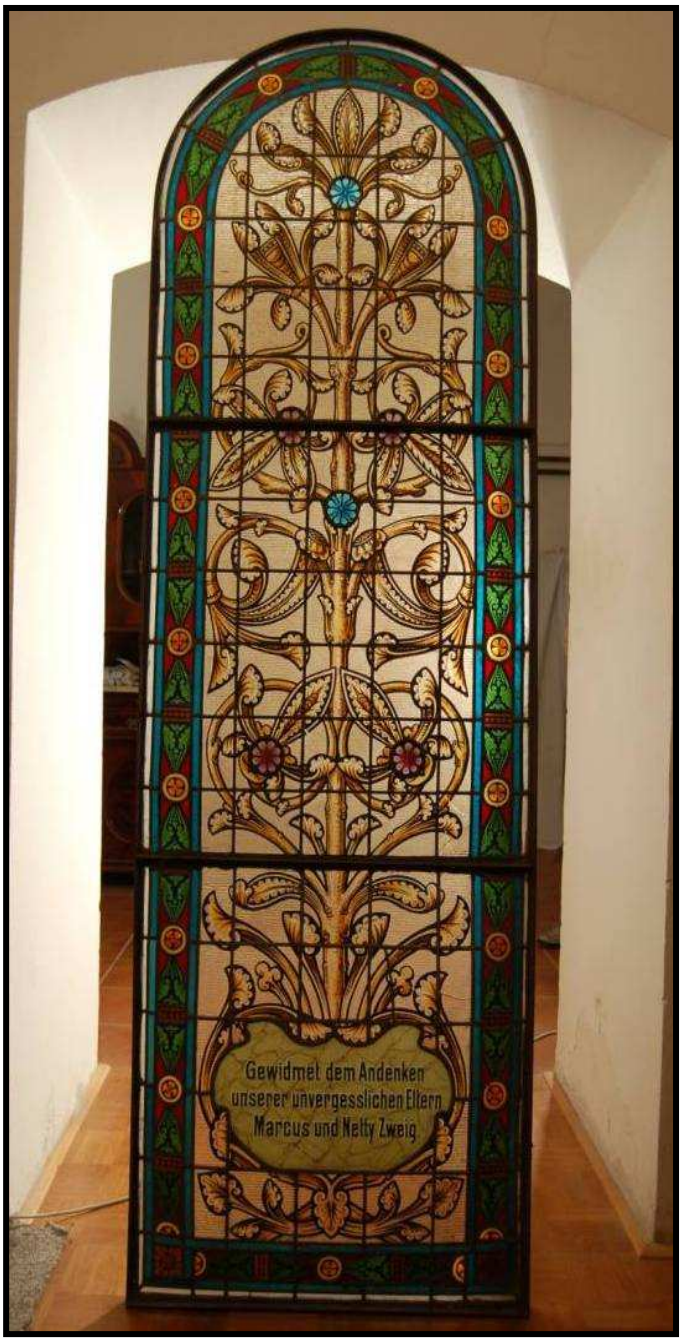

„Věnováno na památku našich nezapomenutelných rodičů Marcus a Netty Zweig.“

„Na památku naší nezapomenutelné milované matky ¨
Theresia Sonnenschein“

“Zasloužilým zástupcům této obce z vděčnosti
za jejich požehnané působení;”

Lavice z olomoucké synagogy

Původně synagoga obsahovala více než sedm set míst k sezení. Po požáru zbylo pouze deset lavic (70 míst), které byly od roku 1939 umístěny v katolickém kostele v Olšanech poblíž Prostějova. V roce 2004 je zakoupilo sdružení Krnovská synagoga. Posléze došlo k uzavření dohody o spolupráci s občanským sdružením Respekt a tolerance, které získalo tři lavice (21 míst) pro loštickou synagogu. Všechna místa v krnovských i loštických lavicích byla symbolicky věnována obětem holocaustu.

Každé z 21 sedadel, které se nachází v Lošticích, bylo dedikováno rodině nebo skupince členů předválečné židovské komunity z regionu, kteří zahynuli během okupace. Souběžně bude také každé místo dedikováno přátelům a podporovatelům činnosti projektu Respekt a tolerance, nebo lidem kteří bojují proti rasové nenávisti a násilí u nás či ve světě.

Čestné místo – první místo v první řadě – bylo věnováno dr. Bertholdu Oppenheimovi. Toto nejvýznamnější sedadlo je zároveň věnováno čestnému členu sdružení Respekt a tolerance, nositeli Nobelovy ceny míru prof. Elie Wieselovi.

Jiné místo *získal* rabín Bruce Elder, který spolu se členy kongregace Hakafa (Glencoe, Illinois) přijel v roce 2005 na návštěvu Loštic se starobylou loštickou Tórou a v místní synagoze sloužil první bohoslužbu od nacistické okupace. Jiná sedadla nesou jména dosud žijících židovských odbojářů a vojáků - např. loštického rodáka Artura Langera, který nyní žije v Izraeli, nebo pana Petra Maliny (dříve Armin Morgenstern), rovněž rodáka z Loštic, žijícího v Praze.

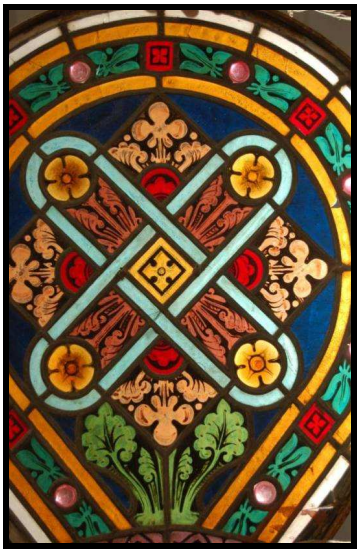

Malá vitráž (detail) a dřevěné lavice z olomoucké synagogy

Dochované vitráže a lavice
Vitráže, výška: 230.00 cm, kovový (železný) rám, 6ks
Vitráže, výška: 50.00 cm, kovový (železný) rám, 2ks
Lavice, délka: 400.00 cm, dubové dřevo, 10 řad – 70 míst k sezení

Vzpomínka očitého svědka

Výňatek z dopisu pana Petra Brocha, který pochází z Olomouce a jako dítě přežil věznění v Terezíně.

„S velkým vzrušením a dojetím jsem dnes sledoval krátký televizní šot o tom, že se vám podařilo zachránit a umístit ve vaší synagoze několik dřevěných modlitebních lavic, pocházejících z velké synagogy v Olomouci, která byla skoro před sedmdesáti lety zapálena a zničena. Na tuto noc si pamatuji velice dobře. Bylo mi tehdy osm let, s rodiči a bratry jsme bydleli hned za rohem synagogy na Havlíčkově ulici, takže jsem byl oné noci skoro na osudném místě zkázy. Vysoké plameny šlehaly a olizovaly celou synagogu. Hasiči sice přijeli, ale dostali striktní zákaz podílet se na hašení požáru. Nocí se ozýval praskot a řinčení skel…A všude plno štiplavého dýmu, který se valil ze synagogy. Příštího dne se mi naskytl smutný obraz, budova skoro zcela vypálena, jen zdi trčely k nebi a plápolající plech kopulí hřměl v pravidelném rytmu. Tehdy se mi podařilo jako jednomu z prvních dostat se dovnitř budovy. (Kamarádil jsem s Jiřím Munkem, jehož rodiče byli správci synagogy a bydleli hned vedle) Nejdříve mě omráčil strašný zápach spáleného dřeva. Nechtěl jsem věřit očím, skoro vše bylo spálené, stěny od kouře a plamenů černé. Žár vyrazil i barevná okna, měl jsem obavu, že strop se každou chvíli zřítí. Nikdy na to nezapomenu…Za několik měsíců synagoga zmizela…

Sám jsem v těchto lavicích často s rodiči o svátcích seděl, a proto jsem rád, že po tolika letech našly důstojné místo ve vaší synagoze. Byl bych rád, pokud mi to zdraví dovolí, kdybych se mohl někdy do synagogy podívat a zavzpomínat na své nejbližší a známé z Olomouce, kteří se v těchto lavicích modlili, ale bohužel se už domů nevrátili. Jsem hrdý na vás, že jste se takového úkolu ujali, a zachovali tak kus tradice židovství v Olomouckém kraji.“

Petr Broch,
v Plzni dne 24. června 2005

Poděkování za pochopení a účast na projektu *Lavice a vitráže:*
D. S. Trust, Janet and Stanton Canter Family Trust, Nadace Židovské obce v Praze, Kongregace Hakafa, Židovská obec Olomouc, Občanské sdružení Krnovská synagoga, Artex Olomouc, Město Loštice a Olomoucký kraj.

Poděkování za spolupráci na ostatních projektech:
Nadace Židovského muzea v Praze, Česko-německý fond budoucnosti, Nadace fondu obětem holocaustu, Vzdělávací centrum ŽM v Praze, Židovské muzeum v Praze a ZUŠ Olešská Praha 10.

Photo: Šárka Šmelková

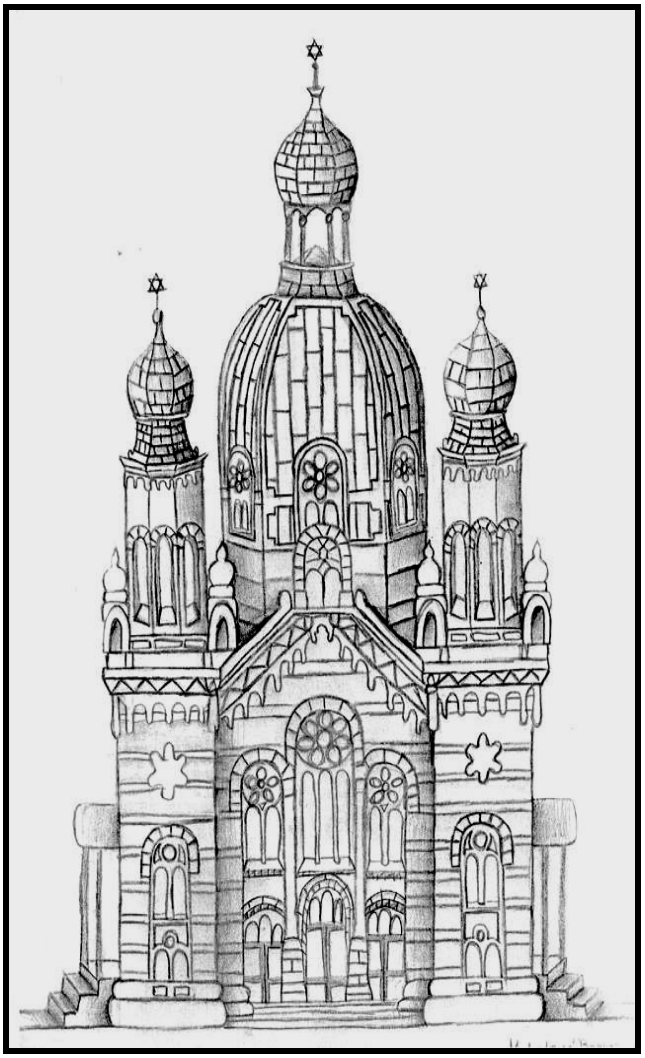

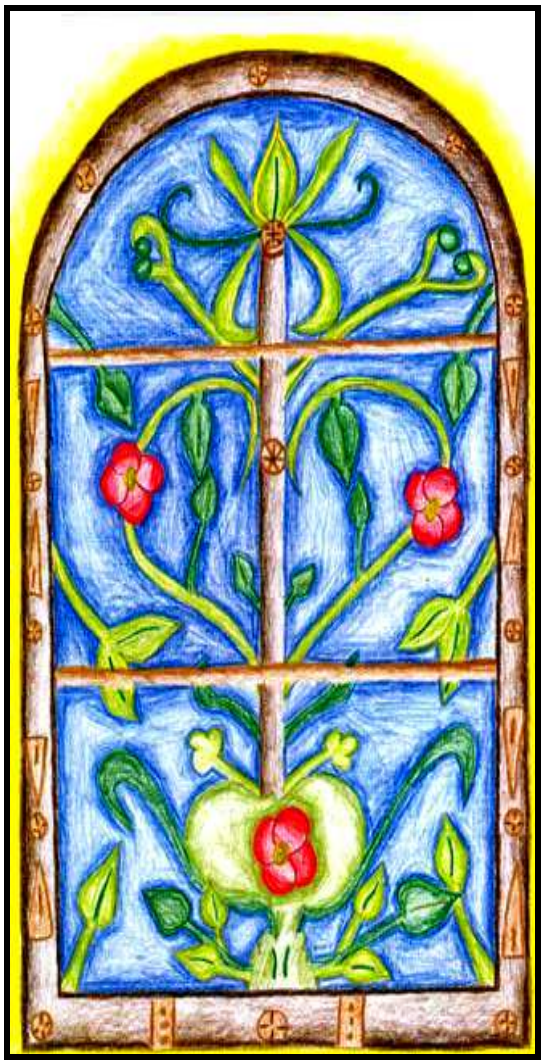

Barbora Hukelová: *Olomoucká Synagoga*, Denisa Pospíšilová: *Vitráž*, Michal Horváth: *Olomoucká Synagoga*. Výbor z prací, které vytvořili žáci ZŠ Demlova, 8 A, Olomouc pod vedením Mgr. Blanky Hybáškové a PaedDr. Miroslavy Dačické. Program Respekt a tolerance, říjen 2005 – leden 2006